سرووشت لە دیمەنەکانی هونەرمەندی مەزنی ئینگلیزی «کۆنستێبل» دا

نووسینی : مێژوونووسی سۆڤیەتی : «کوروزنیچۆڤا»
وەرگێڕانو ئامادەکردنی لە ڕووسی‌وە : «محمد عارف»

هونەرمەندی ئینگلیزی بلیمەت (جۆن کۆنستێبل) بە باوکی هونەرمەندە نیگارکێشەکانی هونەری : درووست کردنی «دیمەنی سروشتی واتە LANDS – CAPE» دەژمێردرێ .

هونەرمەند لە بەشی یەکەمی سەدەی نۆزدەمین‌دا ژیاوە ، لەو کاتەی کە تێگەیشتن‌و دەربڕینی دیمەنی سرووشتی بەدەست کاری‌و شێواندنێکی زۆرەوە باوبووە . (کۆنستێبل) جوانی‌و دەوڵەمەندی‌و پەیوەندی ڕاستەقینەی سرووشت لەگەڵ مرۆڤدا . دۆزیوەتەوەو لە نیگارە بەنرخەکانیدا بەرجەستەی کردوون . هونەرمەند سرووشتی بە مامۆستاو کانی نەمری سروشی داناوەو ئەوەندە لە دڵو دەروونەوە دیمەنەکانی درووست کردوون ، تا پلەی ئەوەی زۆر لە هونەرمەندانی (باربیزۆن)[1] و ئیمپریسیانستەکان واتە (انطباعی)یەکان تێپەڕیوە . (کۆنستێبل) لە کاتێکی ناخۆش‌و پڕ لە ئاژاوە ژیاوە . . . . کاتی شۆڕشی فەرەنسی‌و هێرشەکانی ناپلیون‌و شۆڕشی پیشەسازی‌و جوولانەوەی کرێکارەکان . هونەرمەند لە ١١ی حوزەیرانی ساڵی ١٧٧٦دا لە مێرنشینی (سافۆلك) لە ڕۆژهەڵاتی ئینگلتەرە لە دایك بووە . هەرێمی باسکراو بەشێکە لە جوانترین هەرێمەکانی وولات‌و پڕ لە دارستان‌و گۆم‌و ڕووبارو شینایی‌یە .

باوکی هونەرمەند پیاوێکی دەوڵەمەندی خاوەن چەند ئاشێك بوو لەسەر ڕووباری (ستوور) . جوانی‌و ڕەنگینی‌و هێمنی ئەو سرووشتە هەرە ڕەنگینە کارێکی قوولی لە زەوق‌و بینینی ئیستاتیکی هونەرمەند کردووە . لە سەرەتادا باوکی هونەرمەند دژی ئەوە وەستاوە کە بێتە نیگارکێش‌و ویستوویەتی بێتە پارێزەر یاخود قەشە ، بەڵام لە ئەنجامدا پاش کۆشش و ناخۆشی‌یەکی زۆر ئارەزووی هونەرمەند هاتوەتە دی‌و پاش

ماوەیەك لە ئەکادیمیەی هونەرە جوانەکانی پادشاهی لەندەن وەرگیراوە .

هونەری دیمەنی سرووشتی ، هەر لە ناوەڕاستی سەدەی هەژدەمینەوە ، لە ئینگلتەرە ، بەتایبەتی لە بەکار هێنانی ڕەنگی ئاوی : (WATER – COLOUR) و ڕەنگی ڕونی : (Oil – COLOUR) پایەکی تایبەتی بەرزی وەرگرتووە لێرەدا بەشێوەیەکی تایبەتی ناوی هونەرمەندانی مەزن : (کۆزینس ، تۆماس گێرتینو تێرنەر) دەهێنین . (کۆنستێبل) لە ساڵی ١٨٠٢وە بەرهەمەکانی لە پیشانگا ئەکادیمی یەکان پیشان داوە ، بەڵام لە سەرەتادا نەیتوانیوە سەرنجی بینەرو ڕەخنەگرەکان بۆ بەرهەمەکانی ڕابکێشیٚ ، ئەو کاتە (تێرنەر)ی نیگارکێش شۆڕە سواری مەیدانی ئەم جۆرە هونەرە بووە . لە بەرهەمە هەرە نایابەکانی هونەرمەند لەم قۆناغەدا ناوی نیگاری : (دۆلی دیدهیم) دەهێنین . هونەرمەند لەم دیمەنەدا ئازایانە هەموو (کێشە هونەری یەکانی چارەسەر کردووەو لە بەکار هێنانی ڕەنگدا زۆر شتی تازەی دۆزیوەتەوە) . ئەوەی شایانی باسە لەو کاتەدا بەکار هێنانی ڕەنگی زێرینو قاوەیی باو بووەو مۆرکێکی ڕەشبینیو دوور لە بوونو ڕەنگە گەشەکانی سرووشت بووە ، هونەرمەند ئازایانە پالێتی ڕەنگی گۆڕیوەو ڕەنگی گەشو کراوەو پڕ لە تیشکی ڕۆژو سیبەری (ساردو مەیلەو سارد)ی بەکار هێناوە . کۆنستێبل بیری فەلسەفی خۆی بەم جۆرە دەربڕیوە : «چ کاتێك بە قوولی لەشت بگەین . تەنیا ئەو کاتە بەچاکی دەیبینین» . بناغەی دامەزراندنی هونەری : (COMPOSITION) هونەرمەند لە دیمەنە سرووشتی یەکانیدا ، لە سەرچاوەو سەنتەرێکی ناوەڕاستەوە هەڵدەقوڵیٚو هەموو دەوروبەری ئەم سەنتەرەش یارمەتی درووست کردنو تەواو بوونی یەکێتی دامەزراندنی هونەری دەدەن . . . تەنانەت هونەرمەند لە سکێچە ئامادەیی یەکانیشی ئەم ڕێڕەوەی بەکار هێناوەو هێزی تەوژماوی (یەکەم سەیرکردن)ی تێدا بەرجەستە کردووە . . ئەو هێزە تەوژماوی یە

(پیرۆزەی) کە بەداخاوە لە بەشێك لە دیمەنەکانیدا ، کە لەسەرەخۆو بەپێی قۆناغ دروست کراون ، سارد بووەتەوە .

دیمەنی : (عارەبانەی کا) بەلووتکەیەکی بەرزی دیمەنی سرووشتی دەژمێردرێ . لە کاتی پیشان دانی لە پیشانگای (ئەکادیمی) سەرنجی کەسی ڕانەکێشاوە . سەیر ئەوەیە ئەم دیمەنەو کۆمەڵە نیگارێکی تری هونەرمەند کە بۆ یەکەم جار لە فەرەنسا پیشان دران ، بە شۆرشێکی هونەری ژمارداراون و هونەرمەندێکی بلیمەتی وەك : (دێلا کروا) کە بەباوکی هونەری ڕۆمانتیکی دەژمێردرێ زۆر کاری تێکردووەو لەو کاتەدا خەریکی دروست کردنی نیگاری بەناوبانگی : (کووشتاری خیوسی) بوودو لە ئەنجامی ئەو کارتێکردنەدا هەموو پەیوەندی ڕەنگەکانی نیگارەکەی گۆڕیوەو سوودێکی زۆری لە (کۆنستێبل) وەرگرتووە .

هونەرمەند لە دوا قۆناغەکانی ژیانیدا بایەخی زیاتر بە دەربڕینی ئاسمان : لە کاتی سایەقەو هەورو بارانو گۆڕینی کاتو وەرز داوەو هەڵوێستی خۆی بەم جۆرە ڕوون کردوەتەوە : «ئەگەر هاتو ئاسمان بناغەو ئەندازەو --کلیلی- دیمەن نەبێ ، زەحمەتە هونەرمەند ناوێك بۆ بەرهەمەکەی بدۆزێتەوە ، چونکە ئاسمان کانی ڕۆناکی سرووشتەو هەموو شتێکی لە باوەش خۆی گرتووە .»

لە بەرهەمە هەرە نایابەکانی هونەرمەند ناوی ئەو دیمەنە سرووشتیانە دەهێنین : (پردی واترلۆ ، کلیسەی سالسبیری ، ئەسپێك لە کاتی پازداندا ، پەیکەرێك بەیادگاری رینۆڵدس و کۆشکی هێدلی) .

هونەرمەندی مەزن تا دوا ڕۆژانی ژیانی خەریکی بەرهەمی تازە بووەو لە هەمان کاتیشدا بووەتە مامۆستای هونەرە جوانەکانو ئەو نووسینو لێکۆڵینەوانەی دەربارەی هونەری (دیمەنی سرووشتی) کە لەلایەن ئەوەوە نووسراوە ، تاکو ئێستاش پایەو نرخی بەرزی تیۆری خۆی پارێزگاری کردووە . بەداخەوە هونەرمەند تەنیا پاش کۆچی دوایی بەنیو سەدە ، نرخی پێدراوەو پایەو ئابستی خۆی وەرگرتووە . لەو کاتەی ژیاوە ڕەخنەگرەکانی ئینگلتەرە بە (کەمو کوری خەیاڵو فانتازیا) تاوانباریان کردووە ، بەلاّم لە هەمان کاتداو لە ماوەی ژیانیدا هونەرمەندە فەرەنسییەکان - بەتایبەتی هونەرمەندانی باربیزونو ئیمپریسیانستەکان -- بەمامۆستاو ڕابەری خۆیان ژمارەدووە .

هونەرمەند لە شەوی ٣١ی ساڵی ١٨٣٧دا کۆچی دوایی کردووە . پاش ئەوەی بناغەیەکی زێرینی بۆ هونەری (دیمەنی سرووشتی) دروست کردووە .

(١) - قوتابخانەیەکی هونەریی فەرەنسی بوو زۆربەی دیمەنەکانیان دەربارەی سرووشت بووە .